

Bölüm 5

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN ZİHİNSEL ENGELLİLERDE SPORUN ETKİLERİNE YÖNELİK FARKINDALIKLARININ BELİRLENMESİ

Fatma ÇELİK KAYAPINAR¹
İlknur ÖZDEMİR²

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından “Engellilik, vücut işlevinde yapısında ortaya çıkan bir fonksiyon bozukluğu, aktivite sınırlılığı yada işlevini yerine getirememesi sonucu bireyin karşılaştığı güçlük” olarak tanımlanmıştır. (WHO, 2018). Amerikan Zihinsel Gerilik Birliği (AAMR) zihinsel engelin, bireyin hali hazırda bulunan fonksiyonlarındaki önemli derecede geriliği ifade ettiğini belirtmektedir (Ersoy & Avcı, 2000). Zihinsel engelli bireyler sınıflandırılırken psikolojik ve eğitsel nitelemelere göre 2 grupta incelenmiştir (Ün, 1999). Psikolojik sınıflama yaklaşımının kaynağında zekâ ölçeklerinden aldıkları zekâ bölümü (IQ) puanlarına göre (Eripek, 2005) 50-75 hafif, 35-55 orta, 20-40 ağır, 20 ve altı çok ağır olarak mental retardasyonun sınıflandırması yapılmıştır (Winnick & Short, 1999). Eğitsel sınıflandırmada ise eğitim ihtiyaçlarına göre bölümlere ayrılarak bu ihtiyaçların karşılanmasında öğrenme düzeylerine göre bir sınıflandırma yapılmıştır. Eğitilebilir zihinsel engelliler: Zekâ puanları 50-75 arasında olan yetişkin birey çağında yaşamlarını sürdürebilecek iş becerileri edinebilen grubu, öğretilebilir zihinsel engelliler: Zekâ puanları 25-55 arasında olan temel iletişim kişisel bakım ve sosyal uyum becerileri geliştirilebilen akademik becerilerde eğitilemeyen grubu, ağır ve çok ağır derecede zihinsel engelliler ise; Zekâ puanları 25 ve altında olan (Çiftçi, 2001) hayatları boyunca yardıma muhtaç basit yaşam becerilerini öğrenebilen grubu ifade eder.

Zihinsel engelli çocuklarda oturma, emikleme ve yürüme gibi temel motor becerilerin normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla daha yavaş geliştiği belirtilmektedir (Özbey, 2006). Motor gelişim bozukluklarını düşük fiziksel aktivite

¹ Prof. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, fatmailayda@gmail.com

² Öğretim Görevlisi, Pamukkale Üniversitesi, Acıpayam Meslek Yüksekokulu, nurozdemir@pau.edu.tr

şekilde itil, Karakoç, & Küçüközyiğit (2018), eğitim fakültesi (resim, sınıf ğretmenliği, fen bilgisi, ingilizce ğretmenliği) ğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarında branşlarlara göre anlamlı bir fark belirtmemişlerdir. Diğer taraftan ilköğretim, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi öğretmenleri ile beden eğitimi ve spor ğretmen adaylarının ZEBSEYFÖ incelen-diği çalışmada, ilköğretim öğretmenleri, beden eğitimi ğretmen adayları ve sınıf ğretmenlerinin farkındalık düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığını fakat özel öğretimde görev yapan öğretmenlerin farkındalık düzeylerinin diğerlerinden istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğunu belirtmişlerdir (Kırırnoğlu , Esentürk, Yılmaz , & Kaynak, 2016).

Sonuç olarak spor uygulamaları engelli bireylerin fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal açıdan gelişmelerinin sağlamasında önemli bir araç olarak ele alınmalıdır. Ayrıca spor, engelli bireylerin motor becerilerinin geliştirilmesi, üretken olabilmeleri ve sağlıklarını koruyabilmeleri için önemli bir yere sahiptir. Zihinsel engelli bireylere spor uygulamalarında eşlik edecek olan beden eğitimi öğretmenleri, antrenörler ve spor yöneticilerinin farkındalık düzeyinin yüksek olması daha etkin ve başarılı sonuca ulaşmayı sağlar. Bu nedenle yapılan çalışmanın sonuçları dahilinde eğitimcilerin farkındalık düzeyini arttıracak teorik ve pratik uygulamaların yaptırılması önerilir. Ayrıca teorik programlara zihinsel engelli bireylere sahip anne, baba ve kardeşlerinde dahil edilmesinin önemli olabileceğini dşnmekteyiz.

KAYNAKLAR

- Auxter , D., & Pyeer, J. (1985). Principles and methods of adated physical education and recreation. Toronto: Mosby College.
- Chiang, T. (2003). Effects of a therapeutic recreation intervention within a technology-based physical activity context on the social interaction of male youth with autism spectrum disorders. Indiana University.
- Ciarrochi, J., Chan, E., & Bajgar, J. (2001). Measuring emotional intelligence in adolescence” Personality and Individual Differences. 31(7), 1105- 1119.
- Çiftçi, C. (2001). 12-16 Yaş Eğitilebilir Düzeyde Zihinsel Engelli ocuklarda Beden Eğitimi ve Spor Derslerinin Bazı Motorik zelliklere Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- itil, M., Karakoç, T., & Küçüközyiğit, M. S. (2018). Özel eğitim lisans dersinin ğretmen adaylarının bilgi düzeylerine ve engellilere yönelik tutumlarına etkisi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(2), 815-833.
- Enkelaar, Lotte, Smulders, Ellen, Lantman-de Valk, Henny van Schrojenstein, Geurts, Alexander C. H, & Weerdesteyn, Vivian. (2012). A Review of Balance And Gait Capacities in Relation To falls in Persons With İntellectual Disabilities. Research in Developmental Disabilities, 33, 291-306.
- Eripek , S. (2005). Zekâ geriliği. Ankara: Kk Yayıncılık.
- Ersoy , ., & Avcı, N. (2000). zel Gereksinimi Olan ocuklar ve Eğitimleri. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Frey, G., & Chow, B. (2006). Relationship Between BMI, Physical Fitness, And Motor

- Skills in Youth With Mild Intellectual Disabilities. *International Journal of Obesity*, 30, 861-867.
- Gençöz, F. (1997). The effects of basketball training on the maadaptive behaviours of trainable mentally retarded children, *Research İn Developmental Disabilities*, 18, 1-8.
- Goldenberg, I., Matheson, K., & Mantler, J. (2006). The assessment of emotional intelligence: a comparison of performance-based and self-report methodologies . *Journal of Personality Assessment*, 86(1), 33-45.
- Hinckson, E. A., & Curtis, A. (2013). Measuring Physical Activity in Children And Youth Living With Intellectual Disabilities: A Systematic Review". *Research in Developmental Disabilities*, 34, 72-86.
- İlhan, E., & Kırımoğlu, L. (2015). Zihinsel Engelli Çocuklarda Özel Atletizm Antrenmanlarının Öz Bakım Beceri Düzeylerine Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 145-160.
- İlhan, L. (2008). Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklarda Beden Eğitimi ve Sporun Sosyalleşme Düzeylerine Etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 315-324.
- İlhan, L., & Esentürk, O. K. (2015). Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Ölçeği (ZEBSEYFÖ) Geliştirme Çalışması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 19-36.
- Kırımoğlu , H., Esentürk, O., Yılmaz , A., & Kaynak, K. (2016). İlköğretim, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Öğretmenleri ile Beden Eğitimi ve Spor Öğretmen Adaylarının Zihinsel Engelli Bireylerin Fiziksel Egzersize Katılımlarının Etkilerine Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(4), 231-244.
- Kırımoğlu, H., Yılmaz, A., Soyer, F., Beyleroğlu, M., & İlhan, E. L. (2016). Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık: Beden Eğitimi Öğretmen Adayları Üzerine Bir Araştırma. *Beden Egitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1).
- Lin, Jin-Ding, Lin, Pei-Ying, Lin, Lan-Ping, Chang, Y.-Y., Wu, Sheng-Ru, & Wu, Jia-Ling. (2010). Physical Activity And Its Determinants Among Adolescents With Intellectual Disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 31, 263-269.
- McMahon , D. (1998). Social acceptance of children with developmental handicaps in integrated daycamps. *Canada: University of Toronto*.
- Özbey, Ç. (2006). Çocuk gelişiminde yaşanan sorunlar. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Öztürk, M. (2011). Türkiye’de Engelli Gerçeği . İstanbul: MÜSİAD Cep Kitapları.
- Pehlevan, Ş. (2010). Zihinsel engelli çocukların sosyalleşmelerinde Türk halk oyunlarının etkisinin araştırılması. *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.
- Rizzo, T. L., & Vispoel, W. P. (1991). Physical Educators’ Attributes and Attitudes Toward Teaching Students With Handicaps. *Adapted Physical Quarterly*, 8(1), 4-11.
- Ün , N. (1999). Zihinsel engellilerde reaksiyon zamanının değerlendirilmesi. *Ankara: Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*.
- Ün, N., & Çoknaz , H. (2003). Mental Retardasyon ve Spor. 2(7), 171-180.
- Van Rooy, D. L., Alonso, A., & Viswesvaran, C. (2005). Group differences in emotional intelligence scores: theoretical and practical implications “ *Personality and Individual Differences*. 38(3), 689-700.
- Vuijk, R., Hartman, E., Scherder, E., & Visscher, C. (2010). Motor Performance of Children with Mild Intellectual Disability and Borderline Intellectual Functioning. *Journal of Intellectual Disability Research*, 54(11), 955-965.
- WHO. (2018). <http://www.who.int/topics/disabilities/en/>.
- Winnick, J. P., & Short, F. X. (1999). *The brockport physical fitness test manual*. USA: Human Kinetics.